

OCENE

ISKANJE LASTNE PODOBE V ZRCALU URBANEGA PLEMENA

Dušan Dim: *Distorzija*. Ljubljana: Cankarjeva založba, 2005 (Zbirka Najst).

Distorzija, lanskoletni dobitnik večernice, slovenske nagrade za najboljšo izvirno literarno delo za mlade bralce, je roman o iskanju identitete. Protagonist romana je petnajstletnik Piksi iz simptomatično standardne slovenske družine, sin matere, paranoično zaskrbljene za otrokovo prihodnost, ki vsepovsod videda strahotne nevarnosti, ki prežijo na njenega neboljjenega otroka in med katerimi so droge in alkohol skoraj še najmanj vredne omembe; sin očeta, za katerega je vzgoja nekaj, kar zahteva malo besed in predvsem veliko dejanj. »Prelepo se pogovarjava z njim,« namreč pripomni. »Zato pa imamo to sranje. Mene foter sploh vprašal ni. Samo stolkel me je kot zrezek.« Družina in šola tako Piksiju razumljivo predstavljata samo nujno zlo in ne moreta odgovoriti na ključno vprašanje mladostnika njegovih let, kdo in kaj hoče biti, torej kdo in kaj je v svetu. Biti svoboden in biti poseben, se pravi biti ti sam. In kdo sploh lahko odgovori na to vprašanje? Starci, ki se zjutraj z milijonom drugega folka odfurajo na šiht in se popoldne v koloni vsi tečni vračajo pred svoje televizorje? Šola s svojo štirioglato obliko? Televizija s tistimi ponarejenimi liki? Knjige, napisane v nerazumljivem jeziku? Ne.

Odgovora mu ne more dati niti starejši brat, ki je pobegnil pred družinsko »idilo« in se trenutno menda potika nekje

v Indoneziji. Ni ga, ko ga Piksi najbolj potrebuje; mu pa ponudi zatočišče bratova zapuščina, skladovnica albumov, med katerimi odkrije tudi punk legendo Johnnyja Thundersa in se popolnoma navduši. Zatočišče se nato pokaže tudi kot možen odgovor. V svetu, v katerem so se tradicionalne oblike samoidentifikacije izpraznile, v svetu, ki sloni na mitu posameznikove popolne svobode pri iskanju identitete in s tem za mladostnika lahko tudi prav grozljive samosti, mitu, ki se na koncu izkaže kot izgovor za redukcijo posameznika na zgolj producenta in porabnika, subkulture predstavljajo mladostnikovo morda edino možnost celostne identifikacije, ki pa mu je prav nič ne olajšujejo. So samo trdno postavljena pravila in jasno začrtana arena, v kateri se mora vsakdo zase izboriti sam. Bitka za »ugled« je paradoksalno morda še bolj neizprosna.

Piksi in njegova pajdaša Pejo in Sani nato med poletnimi počitnicami ostanejo sami v mestu. Dopoldneve prespijo, čez dan z asfalta puhti od vročine, zvečer se potikajo po Ljubljani. Posedajo na svoji klopici, poslušajo muziko iz kasetofona na baterije, pijejo poceni vino in kadijo. In se naposled odločijo ustanoviti punk rock bend. Pejo je imel bas že od prejšnjih počitnic, Piksi z brisalcem drgne šipe na avtomobilih vse poletje, Sani pa je že od nekdaj tolkel na vsako stvar, ki mu je prišla v roke. Imel je ritem. Bobne si je sposodil. Zvezde, ki žarijo nad njihovimi glavami, niso več samo nezainteresirane nebeške žarnice, ampak žarijo tudi zanje (Dim metaforo zvezde kot odsev protagono-

nistovega počutja nadvse učinkovito, na tisti ravno prav dozirani meji sentimenta vleče skozi celotno knjigo). Pot do tega, da njihov bend stopi na oder, kar Piksiju v trenutkih začetnega navdušenja obljublajo nasmehljane zvezde, pa seveda predvsem ni enostavna.

Zakaj se niso mogli kot vsi ostali bendi ukvarjati z vprašanji, ali so tatuji boljši na levi ali desni rami, ali se plača igrati na koncertih zastonj, ali je za bend nujno, da ustanovi fan klub ... Ne, preden so prišli do teh butastih, normalnih vprašanj, so že razpadli in s svojimi ritmi spet žulili isto klop. /.../

Pevci so jih zapuščali sredi komadov. Zvezde so se režale, oni pa so spet sedeli na klopi brez načrtov. Brez cilja. Brez vsega. Dolgcajt je bil spet vsepovsod okrog njih. Hotel je imeti samo bend. Divji, hiter, učinkovit punk rock bend. Kot Johnny Thunders.

Pred njimi je prvi koncert, oni pa so vedno znova na začetku. Zvezde se ponovno za trenutek nasmehnejo, ko Piksijev internetni pajdaš Edi postane njihov pevec, in to čisto pravi pevec; pevec z izkušnjami, pevec, ki je pel v tako rekoč vseh bendih, ki na lokalni sceni kaj pomenijo, vprašanje je samo, zakaj pevec takega kalibra sploh želi peti pri njih. Edi je Frezerjev sin, za katerega se govori, da je član mafije in ki so ga fantje pred časom v neki zakotni nočni ulici videli nalamljati nekega tipa. Edi je sin kriminalca in mame, ki se je sploh ne spomni, edino, kar ve o njej, je, da je baje naredila hudo kariero v Italiji, in to definitivno ne operne. A Piksiju to ni pomembno: »Briga me, če je satan osebno. Samo da poje.«

Težave, s katerimi se srečujeta Piksi in njegov bend na poti do prvega koncerta, predstavljajo osnovno pripovedno gibalno romana in obenem tudi njegov najbolj dodelan in prepričljiv segment. Razen te in družinske »idile«, ki smo jo že razdelali, sta ključni še dve pripovedni liniji,

od katerih se najprej posvetimo najmanj prepričljivi. Antagonist Piksijevim tegobam so Piščalkarji, bend, ki vadi v istem zaklonišču kot oni, nekakšna Sidharta ob prvih korakih, pocukrani stremuhi, ki sicer nimajo ničesar povedati, a bi to radi povedali čim več ljudem, in ki so predestinirani za uspeh. Šolski glasbeni učitelj, lokalni glasbeni mogotci in publika jim že prav nesramno ležijo pred nogami. Piščalkarji sicer prepričljivo podkrepijo Piksijev gnev in zagon (nenazadnje tudi zato, ker njihov šef Badi hodi z dekletom, v katerega je Piksi zaljubljen), vendar pa je antagonizem med punkerji s srcem in osladneži z globoko denarnico postavljen vse preveč klišejsko, predvsem pa je tu samo zato, ker ga avtor potrebuje. Piksijevega antagonista bi namreč lahko odigral tudi kak drug (uspešen) punk rock bend v istem zaklonišču, kar bi bilo morda celo bolj prepričljivo. Piščalkarjev v razvojni liniji romana skoraj niti ne potrebujemo, saj so že samo Piksijeva težnja in težave dovolj. Zanimivo, da v drugem delu romana, ko vse bolj stopa v ospredje bližina koncerta in avtor Piščalkarje vse manj potrebuje, le-te tudi vse manj izpostavlja.

Naslednja pripovedna linija v razvoju romana odigra veliko pomembnejšo in tudi bolj prepričljivo vlogo. Ljubezenski zaplet. Piksijeva razpetost med zaljubljenostjo v sošolko Suzo, za katero je pripravljen odigrati najboljše rife in napisati najboljše komade, a kot hčerka zdravnika in Badijevo dekle spada v čisto drugi svet; in možnostjo konkretne bližine z Almo iz sveta subkulture. To je seveda razpetost med fantazmo in realnostjo, med samopotrditvijo in resničnim, konkretnim odnosom (življenje); ženska lika sta morda edinole postavljena nekoliko preveč shematično in predvidljivo. Piksi na tej preizkušnji sprva pade: Suza ostane v drugem svetu, k Almi pa kljub temu da z njo doživi prvo erotično izkušnjo, ne more stopiti zares, ker je pred časom

spala z Edijem in baje kar s pol Ljubljane. Piksi ostaja vse bolj sam, prekleto sam. Bend mu nenehno razpada in koncert se vse bolj dozdeva samo prevara zvezd, ki so že davno pričele odvracati pogled in so že davno pozabile na svoj skušnjavski nasmeh. Na koncu jih zapusti še Edi, pevec z izkušnjami in stilom, za katerega se razkrije, da je navaden pozer, ki ni še z nobenim bendom stal na odru in ki je zdaj pobegnil še pred svojim prvim koncertom. »Kurbin sin, ki je zbežal z vseh koncertov,« kot se sam označi. Piksiju se zdi, da je vse, na kar je stavil, navaden privid. Samoprevara.

Vse je šlo narobe. Johnny je bil mrtev. Brat je bil daleč proč. Na celem svetu ni bilo pevca, ki bi hotel delati z njimi. Sani ga je zajebal. Večkrat ta dan. Suza je nasedla pozerju, ki je zgrešil pot na MTV in se namesto tega znašel v šolski jedilnici. Badi je ukradel komad. In on, Piksi, ni imel nič, še benda ne.

Potem pa se nenadoma zgodi deus ex machina. Alma, ki boleha za epilepsijo, omedli na šolskem hodniku in Piksi spozna človekovo neizprosno končnost in v tem njegovem (samo)soočenju je tudi spoznavno jedro romana.

Strah nas je, zato na hodniku ne zakličemo imena tistega, ki ga imamo radi. Strah nas je neuspeha, strah, da nas zavrnejo, strah, da izpademo idioti. Strah. In tako ne opazimo, kako čas drsi mimo nas, in da je vse že pripravljeno. Že zdavnaj te je povozil vlak, že zdavnaj si se zadušil v tej blatni reki. Ostane ti samo ton. En sam pravi ton je pomembnejši od milijonov let počasnega umiranja. Pomembno je premagati strah. Igrati, dihati, kričati, odpreti usta. Poklicati osebo, ki jo imaš rad. Stopiti na oder. Pokazati, kaj imaš.

Piksi nato le stopi na oder. In zažge s svojim bendom. Pokaže, kaj ima. Meja med odrom in dvorano se izbriše, iskra preskoči. Pod odrom se začne prerivanje. Pravo punkrockovsko prerivanje. Prvi

koncert začetniškega benda vsekakor ne izstrelji v orbito, za kaj takega je Dušan Dim preveč večšč pisec, ki zna odlično ujeti štimungo subkulture. A prvi koncert je. Je trenutek, v katerem je premagan strah. Je igra, dihanje, kričanje. Odprta usta.

Distorzijo odlikuje predvsem izjemna berljivost, to je roman, ki je dosleden v svojem idejnem nastavku in »prijazen« do bralca in kar kliče po filmski upodobitvi. Slovensko tržišče je s tem dobilo roman, ki bo znal navdušiti mladega bralca, saj motivno gradivo razvojnega romana zajema iz njegove lastne realnosti; kot »mejno« besedilo, ki je predvsem roman o iskanju identitete, pa bo prav gotovo šlo v slast tudi prenekateremu »odraslemu« bralcu.

Robert Titan Felix

ALI JE BOG ZAPOVEDAL TUDI, DA NE SMEŠ ODVREČI OČETOVEGA TRUPLA V GRAMOZNO JAMO?

Kevin Brooks: *Martin Pujs*. Prevedla Aleksandra Rekar. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2006.

Mladinska kriminalka Martin Pujs Kevin Brooks je briljantna knjiga. Protagonist romana je Martin Pujs, sin pijanca, ki ga je zapustila žena (Martinova mati), s čudaškim imenom, ki mu je že samo delalo življenje neznosno: osupli pogledi, posmehovanje in hihitanje, sikanje, neskončne šale o pujsih, iz dneva v dan, vedno znova. Martin Pujs je mladostnik, ki mora veliko prezgodaj odrasti. Poskrbeti mora zase, ker se oče nima pretirane volje ubadati z vzgojo. Poskrbeti mora pravzaprav tudi za očeta in hišo oziroma za to, da njuno življenje kljub očetovim nenehnim pijanskim komam funkcionir-